

علوم عقلی با تشیع بیگانه نیست

حسن انصاری

همانطور که صاحب این قلم در طول دست کم بیست سال گذشته مکرر نوشته و بر آن احتجاج کرده است این ادعا که علوم عقلی فلسفه و کلام با روح تشیع بیگانه است و یا اینکه تشیع تنها متکی بر احادیث و اخبار بوده و بعداً به تدریج با کلام و فلسفه عقلی آمیخته شده سخنی است که با اسناد و تحقیق تاریخی سازگار نیست. تشیع مراحل شکلگیری اش با کلام عقلی آمیخته بوده و عقل گرایی شیعی بخشی از هویت تاریخی و شکل دهنده تشیع بوده است. کلام معتزلی گرچه به نام اعتزالی خوانده می شود اما خیلی زود و به ویژه از اوائل سده چهارم قمری این شیعیان بودند که پرچم خردگرایی و کلام معتزلی را حفظ می کردند و شعله آن را روشن نگاه داشتند. فلسفه هم همینطور. در میان فلاسفه قدیم تنها این مسکویه نیست که فیلسوفی است شیعی بلکه سنتی از فیلسوفان شیعی را ما در هر دو سنت کندی و فارابی-ابن سینایی می شناسیم که در سده های پیش از عصر محقق طوسی فلسفه ورزی می کرده اند. تکلیف بعد از خواجه که روشن است. در حالی که چراغ فلسفه به تدریج در غیر تشیع بعد از غزالی و ابن رشد رو به خاموشی نهاد و یا ناچار بود تا در ذیل کلام ورزی ادامه حیات دهد در تشیع امامی فلسفه را شاگردان خواجه حفظ کردند تا به عصر صفوی و مکاتب اصفهان و طهران و قم رسید. فلسفه بخشی از هویت تشیع در تمام این سده ها بوده است. اگر علامه حلی را یک دانشمند معیار در تشیع در نظر آوریم می بینید که فلسفه یکی از بخش های اصلی اهتمامات این دانشمند بوده. اصول فقه و کلام و تفسیر شیعی در تمام چند سده گذشته آمیخته با فلسفه است .

علوم عقلی را بیگانه خواندن خطایی بیش نیست...

حلقه کاتبان - یکشنبه ۲۰ خرداد ۱۳۹۷ ساعت ۱۱:۵۳